

RUNDSKRIV
fra
RIKSADVOKATEN
R. 2853/82

Del II — nr. 3/1982.

Oslo, 26. oktober 1982.

Statsadvokaten i
Politimesteren i

'GROVE VOLDSSKILDRINGER I VIDEOGRAM M.V. — KRENKELSER AV OPPHAVSRETTIGHETER

I. Ny straffebestemmelse mot grove voldsskildringer i film og videogram eller på fjernsyn.

Ved lov av 11. juni 1982 nr. 50¹⁾ er det i straffeloven inntatt en ny § 382 som setter straff for den som i ervervsvirksomhet utgir eller frembyr til salg eller leie film eller videogram hvor det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk av grove voldsskildringer. Også den som gjør slik bruk av grove voldsskildringer i fjernsynssending eller i formidling av slike sendinger her i landet, rammes av straff, jfr. bestemmelsens annet ledd. Lovendringen trådte i kraft straks.¹⁾

Strl. § 382, første ledd, rammer produsent, importør og omsetningsledd som i ervervsvirksomhet utgir eller frembyr til salg eller leie film eller videogram med innhold som nevnt ovenfor. Både i justiskomiteéns innstilling²⁾ og under forhandlingene i Odelstinget³⁾ ble det fremholdt at også reproduksjon ved kopiering som skjer i ervervsmessig sammenheng, omfattes av straffebudet. Den straffbare handling er fullbyrdet så snart videogrammet er frembudt. Det er ikke nødvendig at salg eller utleie faktisk har funnet sted. Straffelovrådet⁴⁾ har pekt på at et videogram er frembudt når det f.eks. er utstilt i butikken.

Straffebudet er gitt et medvirkningstillegg, jfr. strl. § 382, tredje ledd. Dette for at også bakmenn skal kunne rammes.⁵⁾ Videre vil bestemmelsen lette håndhevelsen i de tilfelle hvor omsetningen har skjedd i firma hvor ansvarsforholdene er uklare.

Kjøp eller leie av videogram rammes imidlertid ikke av straffebudet. Det er heller ikke straffbart å se eller å vise fram til andre film

1) Se Norsk Lovtidend, avd. I nr. 14/1982 s. 324—325 og Ot. prp. nr. 54 (1981—82).

2) Innst. O. nr. 61 (1981—82) s. 3 sp. 1.

3) Forhandlinger i Odelstinget nr. 30 s. 444 sp. 1.

4) Ot. prp. nr. 54 (1981—82) s. 38 sp. 2.

5) Ot. prp. nr. 54 (1981—82) s. 27 sp. 1.

som inneholder grove voldsskildringer. Private utlån omfattes heller ikke av straffebudet.¹⁾

Voldsskildringer som skal rammes er i straffebudet beskrevet ved en rettslig standard, uten at det er brakt inn som vilkår at skildringen skal eller må ha hatt en bestemt virkning.²⁾ I lovforarbeidene er vanskene med håndhevelsen fremhevet. Men det er uttalt at det i praksis neppe blir nødvendig for påtalemyndigheten å trekke opp en nøyaktig grense mellom voldsskildringer som rammes av straffebudet og de voldsskildringer som faller utenfor. Det er flere steder³⁾ pekt på at hovedformålet med bestemmelsen er at det gis muligheter for å gripe inn overfor de virkelig grove og spekulative voldsskildringer. Man fant det derfor mest formålstjenlig å overlate til påtalemyndigheten å vurdere om det bør aksjoneres strafferettslig, og når dette er påkrevd, jfr. også straffebudets siste ledd om at påtale bare finner sted når *almene hensyn* krever det. Men jeg vil peke på at flere talere under forhandlingene i Odelstinget fremholdt at det ikke måtte bli noen sovende lovparagraf. Politiet må derfor ikke bare avvente eventuelle anmeldelser for brudd mot strl. § 382. Skal lovens intensjoner bli oppfylt, kreves derfor en mer aktiv håndhevelse fra politiets side når det er mistanke om at film og videogram med grove og spekulative voldsskildringer blir frembudt til leie og salg.

Da straffebudet er en forseelse, hører påtalekompetansen under politimesteren selv om det gjelder levende bilder/film som etter hevdvunnen praksis anses som trykt skrift i relasjon til strpl. § 89 nr. 2 i.f. som bare gjelder *forbrytelser* i trykt skrift. På siste statsadvokatmøte ba jeg imidlertid statsadvokatene om i den første tid å følge med i håndhevelsen og eventuelt forelegge tvilsspørsmål for riksadvokaten.

Jeg minner om at straffelovens alminnelige regler om inndragning vil være et viktig supplement til det nye straffebud når reaksjonsspørsmålet skal vurderes. Det kan også, spesielt i gjentakelsestilfelle, komme på tale å reise tiltale med påstand om rettighetstap etter strl. § 29.

Fremveksten av videomarkedet har medført at også andre straffbare handlinger begås av bransjens utøvere. Det kan være så vidt forskjellige handlinger som brudd mot pornografibestemmelsen, forfalskning og unndragelse av merverdiavgift m.v. Jeg nevner også at mer tradisjonell kriminalitet som tyveri og heleri av kassetter og videogram har skjedd både i og utenfor bransjen.

1) Ot. prp. nr. 54 (1981—82) s. 24 sp. 2.

2) Ot. prp. nr. 54 (1981—82) s. 14 sp. 1.

3) Ot. prp. nr. 54 (1981—82) særlig s. 11 sp. 1, s. 16 sp. 1 og s. 27 sp. 2.

II. Krenkelser av opphavsrettigheter.

En til nå mindre påaktet form for kriminalitet som ofte forekommer, er krenkelser av opphavsmannens rettigheter. Reglene om dette finnes i lov av 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. Slike krenkelser forekommer foruten på musikkmarkedet hyppig på videomarkedet. Dertil kommer at det særlig er på dette marked at politi og påtalemyndighet vil møte vanskeligheter av så vel bevismessig som rettslig art. Begge deler henger sammen med at videoteknikken ikke var utviklet da åndsverkloven ble utarbeidet, og ikke minst ved at utstyr til frembringelse av nye eksemplarer dengang ikke var i vanlig eie. I dag er kopieringen både enkel og billig.

Lovbruddene kan skje ved piratkopiering. Den vanligste formen er kopiering av en lovlig innspilling eller kringkastingssending, hvorefter den ulovlige kassetten selges eller leies ut. Dette rammes av åndsverkloven § 2 og overtredelse er belagt med straff, jfr. § 54 a. I slike tilfelle vil et viktig spor være om den lovlige utgivers originale merke er på kassetten, boksen og/eller omslaget.

En annen viktig form for uregelmessigheter forekommer ved parallellimport. Betegnelsen brukes på import av eksemplarer som er brakt i handelen i utlandet med rettighetshaverens samtykke, men hvor importen til Norge skjer uten rettighetshaverens samtykke i strid med norsk produsent og/eller distributørs rett i medhold av deres avtale med rettighetshaveren.

Åndsverkloven § 21 representerer en avgrensning av opphavsretten. Det er reist spørsmål om ordlyden, på bakgrunn av § 54, 2. ledd, må fortolkes innskrenkende, slik at bestemmelsen bare omfatter utgivelse med samtykke av den norske rettighetshaver. Det er derfor tvilsomt om en slik virksomhet i alminnelighet er straffbar. Men dersom eksemplaret som frembys for utleie inneholder eller er ledsaget av vernet musikk, noe som regelmessig er tilfelle ved film og videogrammer, vil musikken (med eller uten tekst) være vernet, jfr. § 21, 2. punktum og § 1 nr. 4. I så fall foreligger en krenkelse av rettighetene til musikken.

Norsk Videogramforening, Filmbyråenes fellesutvalg, Nordisk Copyright Bureau (NCB), TONO, Norske Film og Videogramprodusenters Forening og IFPI NORGE (International Federation of Producers of Phonograms and Videograms), som sammen representerer det alt vesentlige av opphavsrettigheter til musikk og videogram her i landet, har dannet en gruppe for derigjennom sammen å bekjempe opphavsrettskrenkelser («Antipiratgruppen»). Selv om disse organisasjoner ofte vil representere fornærmedes interesser, vil politi og påtalemyndighet likevel kunne ha nytte av de opplysninger av rettslig og faktisk art som

190

gruppen kan gi. Gruppens adresse er Øvre Slottsgt. 8, Oslo 1 og har telefon (02) 42 24 06.

Offentlig påtale er avhengig av fornærmedes begjæring eller at almene hensyn krever det, jfr. § 54, siste ledd.

Overtredelsene spenner over et vidt felt fra dem som grenser til den tillatte, private fremstilling som verken skader noen eller har noe økonomisk motiv, og til de mer omfattende lovbrudd, profesjonelt utført og med vinningsmotivet som klart fremtredende. De profesjonelle lovbrudd skader opphavsmannen, som derved ser sitt åndsverk alminnelig benyttet uten å få sin rettmessige fortjeneste av det. Det er en klart beskyttelsesverdig interesse. Politi og påtalemyndighet må også se det som sin oppgave å medvirke til å skape ryddige forhold i bransjen. Med de muligheter for store fortjenester som lovbrudd av denne art gir, er risikoen stor for at videobransjen skal gi et nytt tilskudd til den kriminelle underverdens økonomi.

Dette fører til at politi og påtalemyndighet i større grad enn hittil må forfølge de opphavsrettskrenkelsene som er av profesjonell art, og som har vinning som motiv. Det er derfor nødvendig med reaksjoner som i tilstrekkelig grad kan motvirke vinningsmotivet. Foruten straff, fengsel og/eller bøter, bør det vurderes om inndragning etter straffelovens alminnelige regler skal foretas eller påstås. Jeg peker også på den mulighet som foreligger for å tilstå fornærmede erstatning og oppreisning etter regler i åndsverkloven § 55, og/eller inndragning til fordel for fornærmede etter § 56. Forutsetningen er at fornærmede begjærer dette, og at saken med hensyn til bevis for og beregning av kravets størrelse ligger slik an at dette kan fremmes uten vesentlig ulempe for straffesaksbehandlingen.

Magnar Flornes

Dag A. Minsaas
riksadvokatfullmektig